

Locuinti'a Bedactorului

Cancelari'a Bedactiunii

e in

Srat'a *trugatoriului*
(*L6v6sz-utca*), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate na se voru primi decat unu mai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joui- si Dominec'a.

Pretiuul de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 5 „ „
Pre anul intregru . . . 10 „ „

Pentru Roman'a:

prea intregru 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrala pentru fiecare-care publicatiune separata. In locul deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplaru costa 10 cr.

Pest'a, 24/12 Maiu 1873.

Ce mai e de nou prin tierra Ardealului? Ce se mai intempla intre limitele acestei netericite tierre, pre carea puternicia d'illei si-au propusu a o sterge de pre faci'a pamentului?

Aceste sunt intrebarile, cari si-le pune asta-di fia-care romanu interessatu de sortea natiunii sale; aceste intrebari le punemu si noi, inse nu dora pentru ca amu ave de comunicatu ce-va nou din miscarile poporatiunii acestui Mare-Principatu, ci din contra, pentru ca avemu se constatamu nu sciu pentru a cata ora, ca forti'a si arbitriuul numai acolo potu se joce halariupulu, unde poporatiunea n'are vointia propria, nici resolutiune si coragiu pentru a li se oppune si a li d'ice „Pana aici, mai departe nu, ca-ci va fi reu!”

Amu premissu, ca n'avemu se comunicamu nimic nou din Ardealu, dar avemu se inregistramu repetrea unor fenomene, allu caroru terrenu este si pote se fia numai Ardealulu; avemu se arretamu, catu de amaru ne potemu insiela in poterile nostre si catu de impotentu suntemu facia cu cei ce rodu la radecina e assistentiei nostre nationali.

Dupa inchierea actului de alegere pentru diet'a actuala de Pest'a, Romanii taansilvaneni, a caroru atitudine facia de acestu actu a fostu se fia absolutu passiva, dederu uitarii celle intemplate in unele cercuri electorali locuite de maioritate romana, ba ei afflira ore-care consolatiune chiaru si dupa ce vediera ca deputatul rom. din com. Clusiu luera contra reversului, contra parolei date, si in fine si dupa ce se convinsera ca Fagarasiani prin alegerea lui Maday-Teleky au infiptu cea mai muna rana in corpulu nationalu, — si si-acceptara attentiuena a supra oppidulu Hatiegu si a districtulu Nasedu, ca unele ce pareau a fi chiamate se salvodie onorea nationala. Oppidulu Hatiegu avu antaietatea, ellu in prim'a linia chiamatu se demestre ungariloru, ca poporul romanu, consciu de sine de drepturile sale, nu se pote duce cu un'a m doue la perdiare, la scaunulu de jungviare. Inse dorere si era dorere, acesta oppidu, ne-a datu de gotu, ne-a lassetu de mintiuena; 118 individi s'au afflita in sinulu acestui oppidu, cari la nou'a alegere ce s'a tinentu Marti in 20 l. c. si-au datu votulu loru unui strainu. Fiuul fostulu primu-ministru Lonyay este astatu alessu Hatieganiiloru pentru diet'a de Pest'a. Multimea alegutoriloru romani s'a intrassu si s'a tinentu departe de ura; dar ce au essoperatu ei prin acesta procedura, contraria cellei precedente? Au essoperatu aceea, ca au assecratu triumfulu strainului. Nimicu nu li pote scusa errorea, peccatulu ce l'au comissu prin acesta procedura. Interessulu nationalu si chiaru onorea propriu pretindeau, ca ei se lupte pana la fine pentru candidatulu si alessulu loru de inainte; mai bine era se cadia cu gloria, ca catu se se retraga cu rusine.

Asia-dara cu Hatieganii amu gatatu-o, ni-a mai remasu cerculu electoralu allu dlui Ioaninu Muresianu. Pre basea esperintiloru de mai acum, diu, nu mai indrasnimu a ni re illussiuni de victoria. Ne marginimu deci ceptu si spera

Circulariu pentru congressu scolaru.

(Fine.)

11. Despre pertraptarile acestui congressu eparchiale scolastecu se va duce protocolu formale suscrisu de protopopulu sau administratorulu officiuului

protopopescu ca presiedinte, si de notariulu congressulu provediutu cu sigilulu officiuului protopopescu care protocolu se se strapuna acestui ordinariatu metropolitanu mai tardiu pana in 20 Maiu a. c. stilulu nou.

12. Dupa finirea pertraptariloru tiente la obiectele designate mai la valle, se va tiente actulu alegerei de 3 representanti; 2 mireni, cari voru ave se merge ca representanti ai eparchiei protopopesci la congressulu electorale tinentu in cerculu anumitu, cu cari va ave se merge la acestu congressu electorale si protopopulu sau administratorulu officiuului protopopescu findu alessu de alu 3-le representante a nume besericescu, altcum va merge preotulu carele va fi alessu de representante besericescu eparchiale, ducundu cu sine toti litere creditionale suscrise de presiedintele si notariulu congressulu eparchiale, si provediute cu sigilulu officiuului protopopescu, dupa finirea actului alegerei protopopulu ca presiedinte va face numai de catu incunoscentiare la protopopulu denumitu de aci de la ordinariatul metropolitanu de commissariu-presiedinte pentru cerculu electorale, de carele dupa lista sub % tiente acellu protopopiatu ca asiá numitulu commissariu se pote combina tempulu si designa locul, candu si unde se se tiena congressulu electorale pentru alegerea membriloru, cari voru ave de a veni aici la Blasiu pre 1-a Iuniu a. c. stil. nou spre tienerea congressulu scolastecu archidiececanu.

Acestu congressu electorale inse asiá se se tiena, ca de la tienerea aceluia pana 1 Iuniu se fia baremu 10 dille si asiá tempu de ajunsu spre a pote si incunoscentia pre cei alessi acestui ordinariatu metropolitanu, si spre a pote dispune celle recerute la tienerea congressulu scolastecu archidiececanu.

13. Cercurile electorali, cari nu cuprindu in sene mai multe protopopiate de 2 voru tiente congressulu electorale cu toti membrii congresseloru eparchiali, cari sunt unite spre acellu scopu in cerculu seu.

14. Diu'a si locul tierenii congressulu electorale le va determinu commissariulu denumitu de acestu ordinariatu spre acellu scopu; avendu acellu a in vedere, ca locul unde va fi de a se perface alegerea, se fia alessu cam la mediu loculu eparchieloru impreunate la olalta ca asiá convenirea se fia toturoru mai indemnateca.

15. Fia care cercu electorale va alegere 3 representanti la congressulu scolastecu archidiececanu, dintre cari unulu va fi preotu, era cei-lalti 2 mireni; de una data se se puna tota grigea in aceea, ca la congressulu scolastecu archidiececanu se se alega barbatu fideli ai archidiecesei, priceputi, literati, cu rutina defecata, si judecata matura, si zelosi; de si unulu sau altulu de presenti nu s'ar gasi in ambitulu archidiecesei, ci dora applicati in officia publice afara de archidiececa.

16. De si se va intempla, ca unii protopopi sau administratori ai oficialoru protopopesci nu voru pote si alessi de representanti besericesci din cercurile electorali, la cari apartienu, voru ave totu-si toti protopopi si administratorii officieloru protopopesci si cei nealessi a veni aici la congressulu scolastecu archidiececanu, ca se dee deslusirile, ce s'ar ofta, si se capete instructiunile necesarie spre essecutarea dispusetiuniloru, ce vo-

ru fi asiediate in congressulu scolastecu archidiececanu.

17. Congreseele scolastece amentite mai susu essi se se tiena, catu incepu duce celle parochiali aceste se se tiena potendu fi catu mai currundu dupa capetarea crdinatiunei presinte; — dupa tienerea acelor'a se se tiena preste pucinu celle eparchiali sau protopopesci, si dupa belebrarea acestor'a se se tiena congressele electorali asiá inse, ca de la tienerea acestor'a pana la diu'a inceperii congressulu scolastecu archidiececanu se fia unu restempu celu pucinu de 10 dille.

18. Obiectele sau punctele, despre cari va fi de a se consultu si pertractu in congreseele scolastece parochiali si eparchiali, sunt urmatorile:

a) ore harnica e comun'a basericeasca se pote tiente scola regulata confessionale de sene inse si ? si de asiá:

b) ore essista edificiu scolare coresponditoriu dupa prescriasele legei de institutiune din anululu 1868 ? si de asiá:

c) provediuta e scol'a cu tote recuissitele prescise? atatu cu respectu la mobillele scolei, cum sunt: bancele scolariloru, mes'a docentelu', scriiniu, table negre, si altele; catu si cu privire la cartile scolastece si aparatele de instructiune cum sunt: mape, globu, table parietali, altele;

d) essista scola de pomariu? si locu kedie? si cum sunt acelle instructiune?

e) daca nu essiste inca edificiu scolare, procuratu este fundulu necesariu spre a pote edifica pre acell'a? — si ore adunata este si materialulu recerutu la edificare? sau dora se edifica acum scol'a? si de asiá:

f) in catu tempu va fi gat'a edificiu scolei? si cum in catu tempu va pote fi provediuta scol'a cu tote recuissitele?

g) e docente in communa la scol'a confessionale? si de asié, ce calificatiune are acell'a?

h) impreunatu e officiuu docentale cu celle cantorale? si de nu? ore nu ar' fi mai consultu a se impreuna ambele acelle la olalta?

i) ce subsistinta are docentele? si cum e assicurata acea?

k) de cum-va comun'a besericesca nu e harnica de sene inse-si a tiente scola confessionale, cu carea alt'a communa s'ar pote uni aceea? ca se tiena la olalta scola buna.

l) in care communa dintre aceste unite la olalta ar' fi se essiste edificiuu scolare?

m) in catu tempu s'ar pote edifica acell'a? si pana candu s'ar pote provede scol'a cu tote recuissitele prescise.

n) in care proportiune ar' ave locutorii ambeloru commune unite a concurge la tote spesele, ce se receru la tienerea unei scole bine organizate.

o) la aceste puncte se voru pote mai adauge si altele, ce s'ar pote combina in parochiele respective referitorie la causa scolasteca.

19. Respunsurile, ce se voru da la tote punctele premissu, se fia dedusse pre scurtu, dar' totu-si chiaru si precisu, tinentu-se numai la obiectu, scrisorea se fia legibile scrisa cu negrementu bunu ceteru.

20. La protocoale, ce se voru aserne la acestu ordinariatu, voru fi de a se alaturu si obligatiunile scrisali sau contractele, ce le voru fi dandu unele commune despre implinirea de-

torintiei loru facia de scolele local confessionali.

NB. Fratii protopopi si administratorii oficialoru protopopesci voru fi atenti cu tota luarea aminte ca congreseele scolastece parochiali din eparchi'a loru se se tiena cu tota acurateti'a spre a produce rezultatele, — ce se ascepta, si din acestu punctu de vedere nu voru intrelassa de a fi spre ajutoriu si de a conduce tienerea acellor'a in acelle parochii eparchiali, in cari voru judeca a fi de lipsa.

Intrebatelutale oftandu-vi de la Domnedieu darulu cerescu spre tote lucrariile, ce ve ascepta, si dandu-vi binecumentarea archipastorale amu remasu in Blasiu in curtile castelului nostru metropolitanu, din siedintia consistoriale tinenta la 18 Martiu, anululu Domnului una milia optu cente siette dieci si trei, anululu archiepiscopatului nostru allu 5-lea.

binevointe

Ioan Vanca m. p.
Archiep. si metrop. de Alb'a-Iuli'a.

Romanii in ultim'a adunare gen. comitatense a Clusiuului.

Evenimentele
adunarea natiunea rom. d'in Austro-Ungaria intr'unu complitu marasmu politicu. Elle se manifesta prin nepesare fatale de totu ce e afacere publica in statu, municipiu si communa, prin nelucrare aproape totale si generale in sfera politica.

E tristu a vede cu ochii mintii si a constata acestu faptu; si mai tristu e inse, ca Romanu, a prevede urmarile funeste, ce ar' pote se aiba, ba ar' ave neapperatu a mai indelunga durata acestei stagnari.

Nu vomu se cercetamu cauzele, cari pare ca cu putere suprafrisca ne fascinara d'introdota, pare ca ne legari de mana si petiore, pare ca ne ciuntara tote arteriele, ca se nu ne mai potemu misica si se nu mai damu nici unu semu de vietia. Ajunga aici spre serioasa meditatie intrebari: ore facia cu enormele desastre indurate de poporul rom. in trecutu si facia cu vitalitatea, ce in mediulocu acelloru-a d'insulu a documentatu, e in presinte indreptatita astfelulu de debellassare si desgustare, ce pare a fi cuprinsu in urmare cercustariloru nostre critice de adi pre intileginti'a rom in generale, si specialuente chiaru pre mai multi corifei ai d'insu? . . .

Istori'a in mersulu seu, ca si rot'a Fortunei, nu sta in locu. Evenimentele istorice se desvolta necontentitu. Elle se desvolta nu totdeun'a spre binele, ci aorea si spre mai reulu unei natiuni, cu sau fara culp'a ei. In ambe casurile, ce lucru e mai firescu, decatu ca natiunea, ce sente in sene destula putere-de-vietia, prin filii sei mai alessi se si incorde poterile, se se folosca de tota occasiunea, spre a repara gressiela cum-va commisa, spre a stavili reulu sau celu pucinu a-i margini si micsoa consecintiele daunose? Raru se intempla, ca incordarile unui poporu constantu, concorde si condusse de intelleptiune se na fia in urm'a urmeloru pre ore si care terre nu coronate de successu; pentru ca „dii laboribus omnia vendunt.”

Fia-ni permissu cu collea acest'a a demustrá assertulu de mai susu si a-lu illustrá prin nnu atare sucesu si rezultatu, ce lu castigá zelos'a intiele-gintia rom. d'in comitatulu Cosiognei in ultim'a adunare comitatense, tienuta in 30-31, Aprile, a. c. Successulu, d'in vorba, pote multoru li va paré la prim'a vedere micu si neinsemaatu; dar ore micu se pote numí effectulu paratunariului, candu i succede a te padí de templarea possibile, ca elementulu destructoriu, ce te ammenintia, sè nu-ti cuprinda si derapene ca-s'a, sè nu-ti curme pote chiaru viet'a? Si altcum in tempulu de facia misicà-rile si faptele romane pre campulu politiceí dorere, devenira rare, ca cor-bulu albu; asiá de rare, incátu evenindu vre un'a, ar fi peccatu a nu o inregistrá, spre laud'a meritata a respectiviloru nunumai, ci si spre indemnulu si impintenarea altoru Romani si altoru comitate rom. la asemene procedura.

Doue propuneru mai momentose, fa-cute d'in partea membriloru rom., se pusera la ordinea desbateriloru in pre-memorat'a adunare. Cea d'antãia pri-viá nederept'a si anacronistic'a insti-tutiune a „virilistiloru,” a carei delaturare, respectivu o repre-sentatiune din partea comitatului cátra ministeriu si dieta pentru delaturarea ei si modificarea legei electorali, o cerú propunetoriulu d. L. V a i d a cu sa-gacitate, cumpetulu si intieleptiunea politica, ce a documentatu dejá de atâte ori, cumu si cu atari argumente, d'insinea caroru-a numai sofism'a potú avé indresnel'a de a nu capitulá. Mo-tivarea, de care a fostu comitivata propunerea, cu datele si ratiunamen-tele salle apodictice, possiede interessu durabile. Dreptce credemu, cá va fi de mare folosu sè se dee, in intregu cuprinsulu ei, publicitatii. Dora fratii rom. de prin alte comitate si districte nu voru stá si de aci incolo totu cu manile in sinu, ci lupt'a, pre carea Romani elusiani dereptu cá o pier-dura, dara o pierdura secerandu si in cadere gloria, o voru reinnouli si d'in-sii unulu dupa altulu. Obiectulu ces-tionatu ne taia cu multu mai de a-prope binele generale allu patriei, de-cátu ca sè nu provoce pretotindeni, si d'in partea totoruru Romaniloru bine cugetatori si sentitori o lupta éra si éra repetita, opintirile estreme, pana la finala triumfare.

Ci nu va fi mai de pucinu inte-ressu decursulu desbateriloru, la cari dintre Romani partecipara mai alessu dd. p r o p u n e t o r i u l u , p r o - p o p u l u G a b r . P o p u si profesoriulu S i l a s i . Dupa argumentele posi-tive pentru propunere, eshaurite in motivarea ei, vorbirile loru privescu mai vertosu obiectiunile dd-loru A l . D e e s i , M o i s e B e r d e si alle altoru-a d'in partid'a contraria.

Ni-s'a obiectatu — díce d. L. V a i d a , — cá institutiunea virilistiloru nu trebuiá sè o atacámu d'in punctulu natiunale, de-ora-ce virilistu pote fi ori si cine, fora distingere de natiunaltate, daca numai platesce cuot'a receruta. Nu negu; dara fapta e, cá d'in nemagiari forte pucini ajungu virili ti; fapta e, cá Romani, atátu acést'a cátu si tota partea aceea a legii privitorie la constituirea municipiloru, ce vorbesce despre constituirea comiteteloru comitatensi, o considera de unu effussu allu nesuintiei, de á strimtori natiunaltate, — éra mai vertosu pre Romani, — la pariete. Ast'a li vine Romaniloru cu atátu mai dorerosu, cu cátu si-sunt deplinu conscii, in ce mesura mare partecipa d'insii la suportarea totoruru greutatiloru publice, si sunt conscii, a fi con-cetatieni chiaru asiá de fideli ai áces-tei patrie, ca ori-cine altii. — Spuna-mi Magiarii sinceru, credu ei ore, cá legea cestionata s'ar' fi adussu in form'a acést'a si atunci, candu faptuitorii ei

pre basea dateloru inainte castigate s'aru fi convinsu, cá prin virilismu in comitetele comitatense voru ajunge ne-magiarii in majoritate? Io unulu nu oredu. Dar' ast'a nici cá se pote alt-cumu; cá ce pre cátu tempu natiunea mag. considera pra nemagiari, si dorere si pre Romani, ca pre inimici ai sei de morte, d'ins'a prea firesce se adopera a se ingradí contr'a inimiciloru pre-suntivi cu atari bastione. Asiá-dara bub'a reului diace in temere, jalusia si neincredere facia de noi. Dereptu cá noi Romani adese manifestámu, in cercuri private si in publicu, nemul-tiamirea; dara caus'a acestei e de a se cerca chiaru in atari institutiuni daunose pentru noi, sau in mai tota-lea denegare acelloru ajutorie, cari ni sunt necessarie spre inaintarea cultu-rei nostre. — Romani nicidecumu nu sunt inimici neimpacati ai Magiariloru, bine sciendu, cá Romani ca si Magia-rii sunt nesce ginti micutie, pre cari provedinti'a le-a pusu langa olalta ca doue insule ammenintiate de mari ele-mente de popora, contr'a caroru aru avé chiamarea de a se apperá si in-tari imprumutatu, éra nu de a se debilitá.

Din parte-ne prea bine vedemu si precepemu, cá scolandu-ne unulu con-tr'a celui alaltu, amu lucrá ca atari doi frati, cari in locu de a se pune umeru la umeru la apperare contra pericululu commune amenintia-toriu s'aru apucá sè iese secura si s'ar silí sè si vulnere unulu altuia-a braciulu. Esasperárile nostre dara pro-cedu mai vertosu din doreros'a pre-cugetare: de ce nu dau Magiarii mai multe semne despre acea, cá in fine si ei precepemu, cumu cá gintile magia-ri si romana le léga interesse commu-ni? si, avendu ei poterea in man'a loru si pre calea administrativa si le-gelativa atâte moduri, pentru ce de-mustra bunavointia loru facia de-tiunea nostra cu asiá de pucine nosce-si pentru ce nu se nesuescu d'in pri-te si de ajunsu, ca aceste doue natiuni sè si pota cátu mai curendu da mana frat éca? — Propunerea mi-am mo-tivat-u o nu numai din punctu ratiu-nale; inse cá am facutu-o si din ace-s-tu punctu. cine ni-o pote lua in nume de reu, daca pre terrenulu legale si pentru toti liberu m'am nevoitu a arretá, cá díss'a lege si anume insti-tutiunea virile pentru noi si ca civi si cá natiune, deci in duplu e appesa-toria? Si dupa ce in diet'a tierrei bar-bati de innalta pusetiune marturira francu, cá la compunerea legii cestiu-nate in modulu, cumu o vedemu, un-ulu d'in punctele-de-vedere fú si allu natiunaltatei mag. de ce sé nu pote-mu si noi Romani arretá fientia ei stricatiuna si din punctulu natiunale? — Altmintre, nu-mi pesa, primésca se propunerea mea nu d'in punctu de-vedere natiunale, ci din allu egalitati-de-dreptu sau libertatei scl.; voiú senti numai bucuria. Eu si cu atari argu-mente mi-am spriginitu propunerea, si afora de aceea cunnoscute sunt moti-vele mai multoru barbati eminenti ai tierrei produse contr'a virilismulu. — Fiindu cá am auditu si acea dícundu-se, cá virilismulu nu s'ar' fi contra-riandu cu egalitatea de dereptu, între-bu: cumu sè nu se contrarie die, can-du ellu dá singuritoru privilegie pre contulu a miie si miie? P. e. in comitatulu Cosiognei 160, virilisti, sunt investiti cu atâte derepturi, câte pos-siedu toti cei-alti 160.000 lecutori ai comitatului; deci „nu nu lu” pos-siede atát'a iniurintia in afacerie publice, cáta una miie altii, de si acesti una miie, scie DDieu in decá-teori mai mare mesura porta greutá-tile publice. — S'a díssu d'in partea contraria, cá virilismulu numai dupa câte-va diecennie se va poté sterge, cá ci alt cum conducerea affaceriloru municipali ar' vení pre man'a omenilo-ru neculti si neprecepti. Ca sè ajun-

g; conducerea trebeloru municipali pre ranile unor omeni neprecepti, ast'a rasiu dorí-o nici eu, precumu nici eea' ca proprietatea, scientia si cei-alti factori sè se eschida de totu de la conducerea affaceriloru municipali; a, inse dorescu, pentru cá lucrulu lu-fu forte justu, ca acea classe, carea ana acumu mai de totu fusse eschisa, a pota luá parte la aceste affaceri prin lessii sei in proportiune mai derepta. Éra in acestu casu esperientia cotidiana nu me lasa sè me temu, cá fré-nele afaceriloru comitateloru aru ajun-ge in mani nepreceptorie. Intrebu: cine alege si adi pre deputatii dietali si pre membrii comiteteloru comitatensi? Au stau alegutori acestoru-a totu numai din eruditi? Ba in majoritate de parte precumpentoria nu stau din omeni prea invetiati, mai sunt nu pucini si de acei-a cari nici scrie nu sciu. Si acesti alegutori aless'au ei ore si pana acum barbati neprecepturi si necalifi-cati de deputatii dietali? nici unulu. Dara de membri comitatensi? Pote cá icoi-colé s'au alessu si câte unu indivi-du mai pucinu calificatu, dara pentru marea maioritate a membriloru alessi ai comiteteloru municipali credú cá nu o potemu numí massa cruda, neintiel-legutoria. Deci nu e de ce sé acceptá-mu diecennie cu cassarea visilismulu. Si dealcumu capacitatea perfecta se castiga prin essercitiu, in viet'a com-muna ca si in affacerile comitatensi; cellu ce vre sè innote, nu pote invetiá innotatulu pre uscatu, ci trebue sè in-tre in apa.“

Protopopulu G. P o p u affa virilismulu nedemocraticu, nejustu, con-trariu egalei indreptatfri, vatematoriu de interessele natiunei rom.; deci sprigi-nesce si recommenda propunerea.

Dupa unele reflessiuni facute d'in castru mag. prof. Dr. S i l a s i ce-rendu cuventulu, declara, cumu cá se sente indemnatu a vorbí pentru propunere, din cea firma convictiune, cá fericita resolvirea acestui obiectu e de interessu primariu nu numai pentru natiunea rom., ci deoprotiva si pentru natiunea magiara si pentru amat'a patria; cá ce de la egalea impartire nu numai a greutatiloru, ci si a bunetá-tiloru statului între cetatiani, aterna indestulirea si fericirea acestoru-a si prin urmare fericirea patriei. Ci chia-ru in contr'a acestui addeveru pecca-tuesce institutiunea virilismulu. — A-poi inainte de tote reflecta lu câte-va obiectiuni arruncate d'in partea con-traria. Addeveratu cá liberalismulu ad-mite diverse graduri; dara in insti-tutiunea virile cu anevoiá va poté gasí cine-va macaru cellu mai modes-tu gradu de liberalitate, din contra, ea introduce si santiunedia noue privile-gie castice, cumu nu se mai pomenescu adi nici intr'o tierra din Europ'a civi-lisata. — E prea justu se incurga in conducerea affaceriloru publice d'im-preuna cu alti factori si proprietatea; inse virilii nostri nu represinta acestu factoru; ci fia care virilistu in realita-te si-represinta numai persona s'a si interessele salle personali. — Ni-se dí-ce, cá admittendu adi poporulu necultu la conducerea trebeloru publice, sè ba-gámu sem'a, ca nu cum-va si la noi sè se repetésca tristele evenimente in-scenate de commun'a d'in Parisu. Vor-bitoriulu nega, cá acelle scene fiorose si detestabili le-ar' fi produsssu neco-ruptulu si porurea prea pacinicu lu-poru de la tierra; dincontra e lucrulu addeveratu, cá la acea revolta luara parte mai preste totu numai omeni cu cultura, vedi-bine cu cultura falsa sau iper-cultura, între ei chiaru si din classele mai innalte si aristocratice. Atari esistentie catilinarie inse nu e indoiela cá si in Bud'a-Pest'a nostra si in Vienn'a aru impros, etá asemeni sce-ne tragice indata ce li-s'ar' imbiá oc-casiunea. Nu stá dara deductiunea de la comunistii parisiani la domolulu nos-tru poporu transilvanu, ba nici chiaru

francesu, cá-ce si acestu-a ecca in parlamentulu republicei alesse totu barbati ai ordinii si inca in majori-tate monarchisti. — Abstrahundu inse de la tote aceste, vorbitoriulu nu pote se nu constate una fapta, crea, cá in anim'a natiunei rom. aievea incepe a prinde radechine convingerea, cumu cá legi si institutiuni ca cea cu „virilisti-tii” se fabrica numai si numai cu scopu de a se appesa si inapoi'a natiunea rom. Vorbitoriulu nu i-vine a presupune atare intentiune d'in partea regimului si a legislativei; *) stá inse, cá poporulu rom. se intaresce in pre-pusulu seu si prin alte asemeni fapte cumu este p. e. neliberalea lege elec-torale ardeleana, carea se susiene si acumu, candu uniunea Transilvaniei cu Ungaria se priveisce de fapta com-plotita, asiá cátu, lucru nemai auditu! in unulu si acelu-a-si parlamentu de-putatii se tramittu dupa doue legi electorali. Facia cu aceste e detorin-tia sacra a fia-carui patriotu a col-lucra intr'acolo, ca atari abnormitati cátu mai curendu sè incete, ca propu-nerile si nemuliamirea din anemele conciviloru sè se delature, pentru ca estmodu între noi, sè nu mai dom-nesca alt'a decátu fratia sincera si pa-acea fericitoria. — Romani si Magiarii sunt nu numai doue insule in oceanulu mariloru ginti, ce i-i-impresora, ci (re-petiesce díss'a sa de alta data) sunt addeverati frati Siamesi (Nu li intru-deti cea ce nu voru; magiarii s'a facutu frati cu nemti. Istori'a dovedesce, cá magiarii pururea au lucratu la ruin'a natiunii romane si credinti'a acestei-a a platitu o cu sclavia. Red.) morbulu au morteua unuia periclitu si viet'a celui-altu. Apelledia in fine la senti-ulu de dereptate (!) a membriloru mag. si i-roga, se votedie pentru pro-punere, in interessulu commune allu patriei, despre carea tiene, cá „salus patriae suprema lex esto.“

Dorese inse, tote argumentele Ro-maniloru, si fire-arú fi fostu elle an-gerescu, nu omenescu, facia de obiectulu cestionatu resunara la urechie surde. Magiarii, odata in siea, firesce cá se sentiescu bine; ce mirare dara, cá voru a se sustiené acolo cu ori-ce pretiu, chiaru si pre contulu dereptatei eterne! Virilismulu le castiga pentru acum in representanti'a com-it. unu numeru intreitu mai mare, decumu e allu Romaniloru; deci le-ganati in siguranti'a marime „Nos numero sumus! . . .” votedia, si propunerea rom. de ast'a cá si de alta data cade; ea se allatura numai la protocollu in intregu cuprinsulu seu**) dar: represintatiune cátra ministeriu si dieta nu se face.

(Va urmá.)

Diuariele d'in Romani'a la mortea esprincipelui Cus'a.

Trista scire despre mortea esprin-cipelui romanu *Alessandru Ioanu I. Cus'a* a implutu de dorere anemele intregi Romanimi. Precum noi, asiá intrega press'a romana de dincolo de Carpati, fara differentia de principie, a im-braccatu doliulu si s'a grabitu ai adduce ultimulu tributulu, — si prin cuvente emotiunatoria a-si face apre-ciárile, de cari numai unu principe ca Cus'a pote sè fla demnu.

„Romanulu“ este scurtu in apreciarile sal-le, inse cu atátu mai meduosu este cuprinsulu loru. „Principele *Alessandru Ioanu Cus'a* — díce „Romanulu“ — éra Romanu si avea unu semtiu natiunale.“ In aceste câte-va cuvinte se cuprinde cea mai mare lauda si glorifi-care ce se potéa dá principelui Cus'a.

„Cu domnia lui — díce „Viitorulu“ — se

*) Faptele inse constata pana la eviden-tia intentiunea cea rea. Red.

**) Acesta bucuria nevinozata, ce nemica nu costa, o facu ei Rloru dar, alta ce ba! Red.

inceptu era noua in vietia Romanului, era de marire prin unire; se incepu o noua miscare sociala.

„Trom et'a Carpatiloru", surprinsa de aceasta scire neascaptata si-reserva si locul ei in timpul d'a se ocupa in numerulu prossim de consecutiile marelui desastur, si pana atunci inse imbracandu dolulu se grabi a comunica trist'a scire publicului cetitoriu, d'icundu „Alessandru Ioanu L, ultimulu Domn Romanu, a incetatu spontaenu d'in vietia; Cus'a-Voda nu mai assiste in carne si osse, si numai in perpetuitate istorica, in legenda nationala."

„Pressa" inca se grabeste a-i aduce tributulu seu. „Repausatulu Domnu — d'fcea — a facutu unirea tierreloru sorori; a secularisatu monastirile grecesce; a dotatu tier'r'a cu tote codicile de legi; a decretatu legea rurala, si a emancipatu pre sateanu. Domnitorulu Cus'a a contribuitu, in fine, se faca a se realisa ideea ce poseda impreuna cu toti romanii, de a fonda o dinastia prin unu Principe strainu.

Noi posteritatea, noi cei cari continuamu a complectamu lucrarea de regenerare a Romaniei, avemu de datoria sacra a da omagiu si a respecta pre acei-a ce au bine-meritatu de la patria lor!

Eterna dara si gloriosa fia memoria repostatulu fostu Domnu allu Romaniei Alessandru Ioanu Cus'a!

Diariulu „Poporul" se ocupa mai pre argu, directorulu acestui organu, N. Bassarabescu i consacra unu articolu de appropie trei columne, d'in care facemu urmatorulu estrassu:

Ellu este autorulu Unirii! Ellu este Creatorulu Autonomiei depline a Statulu Romanu; este marele reformatoriu.

Veniti se ne inchinamu acellui-a, care cu mani pline, a distribuitu pamentu la sateni, libertate si egalitate la toti, sdobindu impilarea, realtiantu poporulu, chiamandu-lu din nou la vietia.

Cu d'insulu se immortalizeza domnia romana, care a redatu tierrei averea smulgend'o din ghiarele calugariloru greci; care a stabilitu justit'a pre bazele civilizatiunii moderne, tradusa din noii codici francesi, puificati si acei-a de totu ceea ce mai contineau barbara intr'insit; care a realtiantu standardulu natiunii romane la Constantinopole si la tota Europa; care a emancipatu Biserica romana de sub tutel'a patriarchiei grecesce; care pregatea in fine, independent'a complecta a Statulu romanu, creandu-i fortie armate, organizandu ostirea romana, desfasurand'o in tabere ca aceea de pre camp'ia Cotroceniiloru, inchiaiandu aliantie cu Statele mari.

Fara veri-o educatiune sau pregatire pentru a governa, intr'insulu era inascutu genulu guvernarii. Cu acestu geniu Alessandru Ioanu Cusa a potutu misca tote dupa rointi'a sa, a potutu concepe si realisa reformarea totale a Statulu.

Cu acestu geniu ellu scia pre cine insarcina cu o mare missiune si sub initiativ'a sa Gagaliceanu devenea Jupiter, Negri augur, etc. etc.

Ellu avea darulu d'a electrisa: am vedutu, cu ochii muiati in lacrima de bucuria si cu peptulu palpitandu, cum la accentele vocii salle energice si sub privirile lui de soimu candu distribuia standarde noue ostirii, osteanulu romanu se incorda ca prin'tau resortu si nu si-mai potea contine ananlu.

Mandru de sine si de nationalitatea sa mai cu sama, ellu facu se se vedea acest'a chiaru de la urecare sa pre tronu, punendu la loculu lor mai antaiu pre consuli, cari erau deprinsi a impinge cutediantia pana a impune fostilofu Domni.

Apoi, la Constantinopole se presentu in'tunu modu atatu de demnu, pre catu era de extra-ordinariu, ca primirea lui a ramas de poveste. Sultanulu i tramite o sabia cu care se se presente inainte-i dupa vechiulu obicei. Ellu refusa a se presentu cu acea sabia, d'icundu, ca are sabia de la tier'r'a sa, si merge in plin'a uniforma a lui de Domnu romanu, incongiuratu de officierii si consiliarii ei, pre cari i presenta Sultanulu dupa usantele d'entre Soverani egali.

Primirea sa a fostu brillanta, regale.

La patriarhia, candu Patriarchulu voiesce la unge, elu i opresce man'a, spunendu-i ca este unu de tier'r'a sa.

Cu unu tactu politicu si o abilitate diplomatica din celle mai rafinate, Ellu scia se obtiena fara scototu, prin fapte implinite, in momente de incurcare sau conflicte diplomatice din strainatate, si dupa gravitatea loru, unulu cate unulu drepturi legate tierrei, si cari afisiate in alte impregnari ar fi pusu in riscu esistenza Statulu chiaru.

Astfelu ellu stetea totu-d'a-un'a pregatitu, cum ar sta venatorulu la panda, aseptandu momentulu favorabile spre a tramite lovitur'a; astfelu ellu in celle din urma avendu pregatita moneta nationale, batuta dupa sistemulu cellu nou, cu efigia, sa, si decoratiunea romana, care se chiama Ordinulu Unirii, a cepta momentulu ca se decieteze si aceste duce drepturi alle Statulu Romanu, candu l'a surprinsu 11 Februaru 1866, si au ramasu parasite in ladile vistieriei primele piesse cari urma se se puna in circulatiune, dreptu un attestatu mai multa despre preocuparile patriotice alle acestui omu miraculosu in tote actiunile sale.

Confederatiunea latina si Bibliotec'a latino-romana in Roma.

Craiova 3/15 Maiu.

Cetatiene Redactore! Un'a d'in celle mai sublime idei, care multi o crediura si o considera chiaru si adu ca utopia, incepe a se realisa.

Libertatea si dreptulu poporaloru ammentiate de catra cei doi Tiari, Teotonu si Tataru, cart'a Europei schimbata in favorea despotismului, striga Latiniloru: „reinnoiti, stringeti mai tare sacrele legature de rassa."

Latini incepura aud' si intiellege esta voce. Ecce ce primimu din Rom'a.

„Bibliotec'a latino-romana infintianta in Rom'a.

Rom'a, mam'a latinitatei, are necesitate de una biblioteca, care s'adune opurile pretioase ce adu se publica in tote tierrele latine. E bine ca chiaru acum candu atati Latini se intrunescu in Rom'a, specialminte Romani, impinsi acolo de dorulu de admira mam'a loru patria, cetatea, unde se innaltia ca eternu monumentu Columa lui Traianu, — acesti se-si pota recrea epiritulu si inavuta cunnoscintiele mintei cu lectur'a opurilor nationali si duplu nationali, fiindu scrisi in limba propriei si respectivei tierre, ori fiindu scrisse in o limb'a affina, adeca neolatina.

Legamentulu intellectuale si morale va facilitata legamentulu politicu: una biblioteca latina-romana ne va ajutata a ne cunnosce mai bine intre noi, a apretia progresulu reciprocu si a consolidata si popularisata cu mai mare successu principiulu Unitatei latine. Bibliotec'a latino-romana afara de acest'a va preparata si ajutata potinte primulu congressu popularu in Rom'a. Toti scriitorii, tipografii redactorii de diarie, artistii varieloru tierre de rassa latina sunt chiamati a concurre la marea si patriotic'a opera a Bibliotec'e latino-romane.

Se accepta pentru biblioteca carti, desemnuri, atlani, scrieri periodici si diarie, in fine totu ce pote face obiectulu unei bibliotece. Opurple pentru acum'a se voru spedata la Directiunea Confederatiunei latine (Alla Redazione della Confederazione latina) in Macerata (Italia). Numele fia-carui donatoru se va publica in diariulu „Confederatiunea latina" si totu aci se va vorbi si despre opurile donate.

Tote diarele patriotice d'in Romania si Transilvania si diarele filo-romane si filo-latine d'in Austro-Ungaria sunt invitate se publice in colonele loru acestu avisu si se-lu sustiena cu caldura in interressulu generale alu natiuniloru sorori. La timpulu seu se va face cunoscutu cum si candu se va deschide in Roma biblioteca latino-romana.

Dorimu ca specialminte Romani se concursa cu aldura spre a ni ajunge scopulu, carele va servi a ne cunosce imprumutatu, si a stringe mai multa fraternele legature, cari ne voru conduce la unificarea definitiva a poporaloru de rassa latina.

Roma 16 aprilu 1873. „Comiteulu Promotore." Relativu la acest'a cetimu in diariulu „Il Vessillo delle Marche" urmatoriele: „Bibliotec'a latino-romana se incepe sub auspice pre bune. Dinu Ballianu dia Bucuresci ni tramite 100 volumi romani remarcabili. Redac-

tiunea „Confederatiunei latine" multumesce dlui Ballianu si altoru donatori pentru gentil'a donatiune ce fecura in profitulu bibliotecei latino-romane infintande."

Io'i recomandamu de nou si cu tota caldura este nobile intrepiadere ce in venitoru va f'fecunda in efecte, mai alessu pentru noi Rom'ani. Rogamu pe eruditii nostri istorici Gagaliceanu si Hasdeu cum si Academi'a Romanica se donodie, primii importantele loru opuri istorice, cea de a dou'a Dictionariulu seu.

An dori ca se nu se tramita decatu carti tiparite cu litera strabune.

Directiunea „Confederatiunei latine" roga pe toti acei ce voru sustiene infintiant'a Bibliotec'a ce opurile ce-i voru tramite se le spedetia prin „posta" era nu prin strad'a ferrata.

In acest'a di sacra pentru Romani eu unescu sentimentele mele de pietate si admiratiune, uasescu rogatiunea mea cu a D-tale si cu a toturu Romaniloru ce s'au intrunutu asta-di ca se-si adduca a minte de „marii nostri morti, cari cadura pentru derepturile si libertatea poporulu romanu.

Primesce una stringere de mana romanesca de la

Dr. I. C. Dragescu.

Camera reprezentantiloru Ungariei.

Siedinti'a d'la 20 Maiu 1873.

Din siedinti'a de asta-di avemu d'a inregistrata aparinti'a unui scandalu, care s'a scormonitu prin o interpellatiune, ce deputatulu Horanszky o adressa ministrulu de justitia. Simburele lungie istorie a supra carei-a se referesce interpellatiunea este urmatoriu: Marcu Kohner, locuitoriu in Pest'a, nepotendu inca de mai multi anni se corespondu obligamentelor ce le luasce a supra-si, a falimentatu. Dupa aceea inse eredi de la unu fiu allu seu, care a moritu in Havanna, o avere considerabila; audiendu creditorii de acest'a si-reinoira pretensiunile, facundu totu-odata passii necesari la judecatoriile respective pentru ca ereditatea se se secuestrade a favorulu loru. Executiunea s'a intemplatu si despre acest'a s'a incunnoscintiatu atatu ministrulu de externe comunu, catu si cellu ungurescu de justitia. Cu tote aceste inse ministerulu ung. de justitia a datu lui Kohner averea sequestrata, fara se fi luat in consideratiune pre creditor. Interpellantele intreba deci pre ministru, ca daca este adeveru, ca averea secuestrata s'a predatu lui Kohner, fara se se fi respectatu pretensiunile creditoriloru, ce cugeta d-sa a face pentru ca de o parte se se satisfaca auctoritatii legii, era pre de alta parte creditorii se nu remana damnificati.

Ministrulu raspunde, ca acest'a afacere s'a intemplatu inca sub predecessori sei Horvath si Bittó. Marturisesce apoi, ca cambiele depuse la ministeriu s'au predatu lui Kohner, inse acest'a s'a intemplatu numa din eroarea se-cretariulu respectivu, care a fostu sedussu din caus'a ca depunerea cambieloru la ministeriu n'a fostu improcolata officialmente. Majoritatea Camerei nu este multumita cu respunsulu ministrulu si cere ca interpellatiunea se se puna la ordenea d'illei pre sied. de Sambeta.

Siedinti'a d'la 21. Maiu, 1873.

Dupa autentiarea processulu verbale d'in siedinti'a trecuta presedintele annuncia mai multe petitiuni, cari se strepunu comisiunii petitiunarie. Ed. Horn roga pre ministr. de fincie se dispuna ca conspectulu bugetulu pre actualulu currente, publicatu in foia officiale, se se tiparesca separat si se se distribu si intre membrii camerei. Kerkapoly promite a plin' acesta rogare.

Ministrulu presedinte Szlayv presinta proiectele de legi, referitorie la organizatiunea confinieloru militare provincialisate; proiectele se dau sectiuniloru spre desbaltare. Dupa aceea se publica rezultatulu allegieriloru facute eri in privinti'a deosebiteloru comisiuni.

Kerkapoly, ministrulu de fincie, presinta camerei bugetulu pentru an. 1874, motivandu prin nnu lungu discursu. Bugetulu se va tipari, distribu si pune catu de curendu la ordinea d'illei. Si cu acest'a siedinti'a se inchiaia.

Dreptu la restituirea in natura a Arhiepiscopului de Gherla in comitatele Satmaru si Ugociu.

Pentru ca si din punctu de vedere istoricu se fia deplinu multumiti, atatu onorab. publicu cetitoriu allu „Federat.", catu si cei chiamati la restituirea in natura a Archi-Deaconiloru, in privinti'a celloru comunicate prin mine in acestu pretiuitu diurnalu nationalu nr. 10 a. e. am affiatu de lipsa a descrie in pucine lineaminte si dreptulu istoricu, pre bazea carui-a avemu cuventu a reclama restituierea in natura a Archi-Deaconiloru nostri din provincia, si asta a o face cu date autentice si neresturnavere.

Cine numai a conversatu cu satmareni a potutu audi, ca si asta-di inca se amintesce cu totu respectulu numele fostulu ultima Archi-Deaconu Georgiu Popu, pre timpurile acelle barbatu mare si nationalistu bunu.

Apoi cine a fostu in comitatulu Ugociu, a-ume in parochia Turtiu, unde eu cu ochii mei am vedutu, si pote si asta-di se cunnosce loculu, pre care a statu edificulu teologicu allu fostulu acolo Archi-Deaconu Ivascu, teologu mare si renumitu; acestu Archi-Deaconu, sub episcopulu ruteanu Pocsy, in lipsa fundatiuniloru seminariulu inventia din pastoralu si moralu pre clericii romani, cari apoi se ordinau de prenti regulari diecesani.

Aceste fiindu daru datele neresturnavere si autentice despre fostii Archi-Deaconi in natura in comitatetele Satmaru si Ugociu, cu descrierea loru speru a da motivu destullu si pre terrenulu istoricu celloru chiamati a restitu in natura Archi-Deaconii nostri provinciali.

Leurdiu'a 14 Maiu 1873.

Paulu Russu
parocu in Leardiu'a.

De langa Huniadinu, in Maiu 1873.

Observatiuni la articulu din Dieces'a Gherlei, subscrisu de „mai multi invetiatori," publicatu in Nr. 32 alu „Feder."

Fratiloru docenti din dieces'a Gherlei! Cu mare bucuria amu apucatu a ceti articulu vostru din Nr. 32 allu acestui diurnalu, cugetandu ca ne veti spune vre unu lucru placutu despre starea vostra, inse mai la valle vedu-ramu, cumca starea vostru inca e demna de compatimitu ca si a nostra, va se dica mancamu cu un'a si aceeași lungura.

Seclulu presente e seclulu luminei si allu culturale, seclulu in care tote natiunile, tote clasele de poporu se nisuescu a propasi rapide in cultura; noi invetiatorii inse din caus'a saraciei progressam forte incetu. Nece nu e mirare, ca-ci precumu ori-care pofessiunistu, vrendu a produce ce-va, are lipsa de materialu, chiaru asi de necessaria ni-e si noue ameliorarea starei materiali, fara carea tote incercariile nostre de a inainta spiritualitate sunt zadarnice. Fara de acest'a e imposibilu a ne perfectiuna, ca-ci cugetati fratiloru, cum pote unu invetiatoriu cu salariu annuale de 40—50 de fl. — de cari suntemu in stare a ve numi ca diecile si sutele — a-si procura carti ce se studeaie, se prenumere la diurnale, si totu din aceea-si sumulitia se-si sustiena si famili'a. Apoi chiaru si acei 30—40 fl. sunt numai in contractu, adeca insemnati negru pre albu, er candu si-cere competint'a, in locu de parale capeta: furci, sape, perine etc. pre langa cari de multe ori mai capeta injurature din partea poporulu, si cu tote aceste noi se nu avemu nece atata dreptu, ca se potemu reclama ameliorarea starei nostre materiale, sau ca in astfelu de impregiurari nefavorabili pentru noi se nu ni fia permisu a dice baremu unu cuventu, ca cellu pucina superiorii se nu ni impuna si tacse; ca-ci daca cutedia cine-va a-si deschide gur'a, numai decatu si-aprinde paie in capu, precum o patiramu noi cu Domni Blasiani. Din celle precedente pote cunnosce ori-si cine, cumca la noi sentinti'a s. scripture: „Cereti si vi se va da, bateti si vi-se deschide" nu are nici unu intielesu, nu affia nici o applicatiune practica, de-ora-ce potemu noi ori si catu a ni arretatanele infpte in corpu, ca-ci nime nu ni da credientu, nime nu ne compatimesce, ci toti ni d'cu: „Precum Iovu a fostu cuprinsu de celle mai mari doreri, si tote lo-a sufferitu, asi si invetiatorii trebuie se rabde fiindu ca plat'a lor multa e in ceriuri." Pucina mangaiare!

Domnii preți, cându e vorb'a de ameliorarea salariilor docentiale, cându în v're-uni sinodu sau alta adunare se pune la pertractare acésta cestiune, toti striga: „lassati cá au salarie mai mari de cátu noi, potu se fia indestuliti“ etc. temendu-se cá d'aca acele se voru redicá, atunci invetiatorii voru poté respirá mai liberu, inaintandu spiritualmente nu se voru lassa condusi de capriciele lor si pria urmare nu aru poté tractá cu ei dupa placu. Noi dupa unu lungu tempu, de cându suntemu în attingere cu dd. preți ne-amu convinsu despre tristulu adevéru, cum ca invetiatorii cei mai apti nu o potu scote la calle mai nici odata cu preții, fiendu cá nu se lassa a-i portá de nasu, din care cauza sanstiele lor irrita poporul în contr'a invetiatorii, la arreta apoi în celle mai negre colori la ven. consistoriu s. a. Spre demustrarea acéstei asertiuni vi vomu adduce numai unu esemplu. — În tractulu nostru s'a tienu si nodu protopopescu cu privire la starea presenta a scoleloru si a regularii lor dupa cerintiele legéi. Acestui Sinodu i-au premersu sinodele scol. parochiale în a caroru siedintie s'au luatú si protocoale, unde s'a amintitu unde s'a amintitu si despre calificatiunea invetiatorilor; acéste protocoale s'au cetitu în sinodulu protop. si marturisimu, cá ni se sfiási anim'a vedindu, cátu de necorectú relatédia d'loru la superioritátile respective despre calificatiunea unoru collegi ai nostri, cându pre unulu lu classificá: „docentele possede calificatiune ecúivalenta pentru scol'a populare, sau: cu tote cá e preparandu absolutu nu possede nici cunnosciencele necesarie pentru scol'a elementaria“ etc. é altulu, carele, pote, joca dupa cum i canta, dfceau: „de si e absolutu numai de scol'a populare totu-si cu praes'a pote rivalisá cu ori care invetiatoriu absolutu de preparandia.“

Eta fratiloru invetiatoriú diu dieces'a Gherlei! acésta é respilat'a nostra si totu-si trebue se sufferimu tote, fora a poté cere delaturarea acestoru rellé, precandu dd. preți cu tote cá au cáte 5—600 fl. la annu, totu-si striga, cá se li se maresca stolele, cá se pota striga avut'a multa, fora a cugetá la dis'a Salvatoriului: „Cellu ce vine dupa mine se se lepede de sine.“

În fine ni esprimemu dorerea vedendu cá între invetiatori si preți — cari primo loco sunt conducatoriú poporului — nu essiste una armonia, din care cauza nici nu potu conduce bine poporul, si amu dorí, ca tote certele se incete fiendu cá numai astu-feliu voru poté merge lucrurile bine în tote affacerile, numai atunci va avé invetiamentulu effectulu doritu, si va inaintá si poporul în cultura, fora carea o natune é morta. Asiá se fia!

Mai multi invetiatori saraci.

Catra producatoriú de metase.

Institutulu pentru productiunea de metase, infiintatu în Szekszárd prin ministerulu de agric. comer. si industr. adduce la conosciencia publica:

1. Cumé amentitul institutu a statoritu pretiun'á pentru unu pundu coconi de classa prime cu 1 fl. érá de classa a dua cu 30 cr. observandu cá: a) între coconi de classa prima se numera numai cei curati si tiepeni; era între cei de classa dua cei subfiri, moi, duplici seau petecosí; b) pentru ca institutul se aiba conosciencia despre calstata coconilor, ce i s'aru vinde, trebue se i se tramta mai antaiú $\frac{1}{4}$ pundu d'in coconi de vendutu; c) pretiurile amentite se referescu numai la coconi de totu noi si ne opariti inca, d'aca coconi sunt bine si asfelu opariti, în cátu firulu de metase a remasu neattacatu, atunci acei coconi se platescu cu pretiuri mai mari, adeca se íé în consideratiune si osteneal'a oparirii si perderea d'in pundu a coconilor, se voru plati cu atátu mai bine, cu cátu coconi voru fi mai bine uscati.

2. Institutulu este gat'a a dá explicatiunile si informatiunile necesarie la ori-care întrebare, ce se tiene de ramulu productiunii de metase.

3) Fia ce descoperirc mai noava seau inventiune científica, ce s'aru ívf pre terenulu productiunii de metase, se pote comunicá totururu, cari se occupa de productiunea me-

tasei prin diuarulu septemanariu „Tolnamegyei Közlöny“, care comunica tote publicatiunile institutulu si se ocupa mai cu stama numai de productiunea metasei.

4) Toti, cari voiescu se studieie productiunea metasei, adeca nutritiea vermilofu de metase, oparirea practeca, pestarea coconilor potu ori cându fi ascultatori la acestu institutu.

VARIETATI.

.. (Portu românescula Marea-Negra.) În diuarulu de Golognia de la 6 Maiu cetimu, cá mai multi banchieri englesi au convenitu de a construi la Marea Negra unu portu românesc si a lu legá cu Galati prin o calle ferrata. Ei voiescu se essecute acéste lucrári cu propriele loru spese si ceru de la guvernulu român, pre langa o concessiune de 75 anni, numai primirea unei garantii din partea statulu în coprindere de 16000 franci pentru chilometrulu de calle ferrata.

.. (Manualu populariu) de agricultura practica inzestratu cu mai multe illustratiuni despre celle mai insemnate unelte (masine) agricole, de George Vintila inspectore silvanale districtuale în Fagarasiu. Va ést în 5—6 brosiure de cátu 5 cole. Abonamentulu se face la autorulu în Fagarasiu, precum si la on. Redactiuni nationale, cari credu, cá nu ni voru refusá acestu servitiu în interessulu poporului. O brosiura costa 40 cr. cu tramitere pre posta 46 cr. Brosiura de antáia va aparé cellu multu în 3 septemane. Din Cursulu de practic'a gardinariului si de economi'a casei se mai afla la autorulu inca pucine esseptarie a 85 cr. Spre evitarea speselor de transportu d'in partea DD. abonenti, credu, cá este mai bine a se adresá prin avisu postalu, sau prin biletu de corespondentia.

.. (Cátu au costatu Independenti'a Italiei?) În lupt'a pentru libertate la 1848/9 au caditu morti d'in ostirile reg. si d'in voluntari 3475 fetiori, la 1859 cadura 6123, la 1860/1, c. m. 1572 si la 1866, c. m. 6289, cu totulu 17,459. — Acestora-a adaugandu 520, caduti pre barricadele d'in Milano, în díllele lui Martiu, 1848, apoi 425 cetatiani macellariú prin ostasii lui Haynau în celle 10 dílle de doliu an. 1849, pre cei 6000 cetatiani caduti la oppunarna Venetii, 1200. cet. caduti în luptele de la Neapole si Roma, 1150 caduti pre barricadele Neapolei si în fine 1100 caduti la 1848 (lun'a lui Maiu) cu ocasiunea oppunarii Palermului — resulta cá de la 1848 pana la 1866, independenti'a Italiei a costatu viet'i'a a 27,854 cetatiani. — Numerulu celloru ce luptandu pentru patria au fostu greu vulnerati si devenira neaptu de lucru se poté socoti de 5 sau 6 ori atáti-a ceea ce cu summa celloru cadutiú morti, face, una perdere de appropé 200,000 omeni; érá numerulu celloru ce în urmarea osteneleloru, sufferintielorú si a lipselorú de totu felulu au caditu în grelle morburi si cari la tote schimbarile tempului sunt nevoiti a-si adduce aminte de díllele sufferintielorú, numerulu acestoru-a nu se pote calculá! — În fine, catra cei caduti pentru independenti'a, trebue se annumerámú si 19,578 cetatiani, cari încercarile de libertate le plátira cu viet'i'a, cari au fostu pedepsiti cu mortea sau cá s'a încarceratu si au peritu de man'a caláiloru, sau în prinsore.

Nu mai pucine au fostu sacrificiele de bani ce Italia fece pentru libertatea si independenti'a sa. Resbellulu de la 1848/9 au costatu pre regatulu Piemuntelui 205,103,403 lei. Participarea la resbellulu de Crimea 49,761,243 lei, resbellulu de la 1859 au costatu 267,854,909 lei si cessioniunea Sabaudiei si Niciéi. Nu se scie inca cátu au costatu resbellulu de la 1866 (italo-prusso-austriacu) precum neci occuparea capitalei (Roma) se crede cá pentru acésta s'a spesatu mai multu de 50 millione lei. În lips'a dateloru ni se pota calculá summele de bani ce generalú 2 austriaci în campaniele de la 1848/9 si 1858 au storsu d'in sate, urbi si tiénuturi întregé precum nu se pota calculá neci imensele sacrificie de bani ce particularii au offritu pentru caus'a cea santa. Milanulu la 1848 au

spesatu 41 millione Veneti'a la 1849 (aspediulu) 60 millione, érá guvernulu provisoriu d'in Roma au spesatu 63 millione lei (franci) Deci, dupa datele defectuouse, numai approssimativu se pote cunosce minimulu sacrificielorú în viet'i'a si bani. Preste 220,000 fiii ai Italiei sacrificara viet'i'a lorú pentru patria, érá bani s'au spesatu preste 736,719,555 lei, summa cunoscuta, dar se pote socoti cu securitate unu miliardu de lei.

Atát'a costa libertatea Italiei! Natuneá carea sacrifica atát'a e demna de libertate si independenti'a!

.. (Guvernulu Romaniei) însărcinat pre D. Dr. Davilla, inspectoriu instituteloru sanitarie d'in Romani'a, se studiede institutele sanitarie si filantropice d'in Ostrunguri'a rogandu totu o data autoritátile ostrunguresci se binevoiesca a dá dlui Davilla mana d'ajutoriu în acéste cercetári alle salle.

Anunciu.

Nr. 114—1873 Presid. Comitétulu Asociatiunii transilvane, la cererea Comitétulu arrangiatoriu pentru primirea membriloru Assoc. la adunarea generale d'in Dev'a, d'in motive ponderose, în siedinti'a sa d'in 10 Maiu c. n. a. c. s'a aflatu indemnétu a stramutá adunarea generale pentru anulú corrente de 4, Augustu, cal. nou, a. c. diu'a defíptu de adunaraa generale de la Sabesiú, — pre 11 Augustu cal. nou a. c. si díllele urmatorie, totu în oppidulu Dev'a.

Ceea ce prein acésta, conformu §§-loru 14, 21 si 25, d'in statutele Assoc. se adduce de tempuriu, la cunnosciencia publica.

De la presidiulu Asociatiunii transilvane pentru litoratur'a si cultur'a poporului român. Sábiiu, în 20. Maiu, 1873.

Iacobu Bolog'a, Ioane V. Russu, v. presiedinte secretariu, II.

Francia. Atentiunea Europei este indreptata érá a supr'a Franciei, si marelui ei barbatu de statu Thiers, în alle carui-a mani sunt asta-di depusse destinele Natiunii si Republicei francese. Ultimele alegeri, addeverate triumfári alle republicaniloru, stimulatuneá si nisuinti'a natiunii întregé au doveditu si arretea deplinu, cá maioritatea actuala a camerei d'in Versali'a nu represinta dorintiele si nisuintiele maioritátii preponderante alle poporului francese, au arretau mai departe, cá în Francia asta-di numai republic'a este possibile, numai ea are prospecte d'a esiste. A esecutá si validá acestu addeveru, dorinti'a unui poporú de 40 millione este spinosa inse sublim'a missiune a presiedintelui actuala a republicei francese, érá pacinic'a si fericit'a esecutare a acéstei dorintie în Francia numai lui Thiers este asta-di possibile. Totu acésta vointia a poporului, manifestata de nenumerate ori în modu eelatante va face, cá Thiers se tíona tempulu coptu d'a proclamá Republic'a addeverata, cá sistemu de guvernare definitivu. D'in acestu momentu apoi nisuintiele si aspiratiunile pretenditorú de tronú, a celloru d'in „grati'a divina“, a orleanistiloru, bourboniloru etc. voru disparé cá fumulu, si tote illusiunile si sperantiele lorú desierte, ce bietii de ei în miserabilitatea lorú asceptau, cá se voru realisá chiaru d'in partea lui Thiers, se voru dimic' pentru totu-de-un'a.

Daca acestu passu de ponderositate nemesurata va succede, dice însu-si „Deutsche Zeitung“ si „Tages Presse“, atunci acestu succésu va fi unu triumfu, unu cascigu, unu salutariu progressu allu libertátii, nu numai în folosulu poporului francesu, ci si în allu omenimei întregé. Bucuri'a francesiloru va fi si allu toturoru poporeloru.

Era despre succederea acésti actu decídietoruu chiaru si amentitele duoe diuaru alle germaniloru, dfcu, cá sunt deplinu convinse, pentru cá Francia este matura d'a poté fi, esiste si prosperá ca Republica. Tóte acéste convictiuni inradecinate le cetimu si în diuarulu „Politik“, care mai addauge, cá pentru infiintarea addeveratei republice este deestula garantia capacitataa unu Thiers, viu'a istoria semisecularia a Franciei, si barbatia unu Gambett'a, a amiciloru sei de principiasi nisuintie si vitalitatea partidei Inse cea mai mare garantia este vointi'a si consciencia descéptata a poporului întregu, care appropé acum 100 anni a datu prim'a si multu si departe sentit'a lovitura monarcismului si reactiunii. Si de si de atunci în coce monarcismulu s'a perondatu, sustiendu-se acusi prin sistemu parlamentariu falsu, acusi prin despotismu, acusi prin baionette si tunuri, inse între poporú cerculau, ca sangele în vine, idele, aspiratiunile si dorintiele ce adi, mane se voru validá, voru triumfá.

Scrí electrice,

Bucuresci, 22. Maiu. Diu'a de astadi în care acum'a septe anni príncepe Carolu occupá tronulu Romaniei se va serbá, celebrandu-se misse solenne în tute basericele Romaniei, si prin unu banchetu, arangiatu de corpulu officieriloru armatei în onorea príncelului. Ser'a focu arteficiosu.

Milanu, 23. Maiu. Alessandru Manzini, marele poetu italianu, a repausatu. Toti locutorii cetátii sunt în doliu.

Nou-Iorcú, 23. Maiu. Infioratoriulu macelu între indianii rescolati si ostasii regulari ai americaniloru n'a incetatu inca.

Parisiu, 23. Maiu. Se assecura, cá Thiers va tiené de príncipiele depuse în nunciulu seu, si, d'aca cabinetulu va remané în camera în minoritate, Thiers este gat'a a se retrage.

Roma, 23. Maiu. Camer'a deput. respinse propunerea deputatulu Ricasoli, dupa care guvernulu aru fi avutu se scotia d'in tierra pre toti iesuitii.

Roma, 23. Maiu. Pap'a a imbiatu pre generariulu iesuitiloru se se assiedie cu domiciliulu în vaticanu. Pap'a este sanetosu si primesce deputatiuni numeroase.

Bursa de Viena de la 23. Maiu, 1873.			
5% metall.	70.25	Londra	108.80
Imprum. nat.	73.80	Arginta	107.75
Sorti d'in 1860	102.50	Galbenu	5.17
Act. de banca	942.—	Napoleond'or	8.74
Act. inst. crec.	321.35		

Propriet., edit. si red. respundiet.:

ALESSANDRU ROMANU

Sifilitic'a si impotenti'a, fia vechie séu de curundu nascute,

se voru tratá dupa metodulu homeopaticu de Dr. I. ERNST, Pest'a, strad'a idoliloru (Göteborgasse) nr. 6., etagiu II., usi'a nr. 15., de la 2—5 ore dupa media-di.

Acéste morburi se trateza a desse ori în modulu celu mai usioru cu dose mari de iodú si argintu viu, si acésta se face numai spre ajungerea unu resultatú momentanu. Patientii vindecati în modulu acéstu-a voru cadé mai curundu séu mai tardú în morburile celle mai infricosiate, încátu inca în aducele betranetie voru avé, dorere, a suffriú greu de consecutiunile acéstei tratári usiore si superficiala. Scutu contr'a acestoru feliu de pericle ofera metodulu de tratere homeopaticu, care, precum este cunoscutu, nu numai cá vindeca dorerile celle mai învechite, ci effectulu lui este asié de binefacatoriu, încátu nu lassa dice cea mai mica temere de urmári rellé. Diet'a ce se va reserie este simpla si usioru de tiénutu.

II—12